

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 66 Ekim 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 66 October 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3584>

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE- MİSİR İLİŞKİLERİ: FES KRİZİ ATATURK ERA TURKEY- EGYPT RELATIONS: CRISIS OF FES

Tunahan HAZIR*

Öz

Bu çalışmamızda, Atatürk dönemi Türkiye ve Mısır ilişkilerini tarihsel süreci de dikkate alarak inceleyeceğiz. İlişkiler, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş öncesine dayanmakta olup Cumhuriyet sonrasında yaşanan krizler ile farklı boyutlara ulaşmıştır. Türkiye ve Mısır ilişkileri Kurtuluş Savaşı dönemi ve Cumhuriyetin ilk yıllarında pozitif bir seyirde ilerlemiş fakat daha sonra meydana gelen krizler çerçevesinde diplomatik ilişkiler oldukça gergin bir hal almıştır. Krizlere çözüm arayışında sadece iki devletin diplomatik kanalları değil başka ülkelerinde krizlere müdahalesini görmekteyiz. Diğer krizlerden farklı olarak çalışmanın ana başlığı olan fes krizi, iki ülke arasındaki ciddi ve en üst düzeyde sayılabilecek bir diplomatik kriz olarak nitelendirilmektedir. Çalışmamızda, edindiğimiz bilgiler ışığında krizin nasıl geliştiğine, boyutlarına ve çözüme nasıl gidildiğine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Türkiye, Mısır, Krizler, Fes Krizi.

Abstract

In this study, the period of Atatürk in Turkey and Egypt will examine the historical process taking into account their relationship. Relations, before the establishment of the Republic of Turkey is based on the crises experienced after the Republic has reached with different dimensions. but then it progressed within the framework of diplomatic relations crisis occurring in a positive trend in relations with Turkey and Egypt Independence War and the first years of the Republic has become quite tense. In the search for solutions to the crises, we see not only the diplomatic channels of the two states but also the interventions in crises in other countries. Unlike other crises, the fes crisis, which is the main topic of the study, is considered as a serious and high level diplomatic crisis between the two countries. In this study, how the crisis develops, its dimensions and how to solve it will be discussed in the light of the information we have obtained.

Keywords: Ataturk, Turkey, Egypt, Crises, Crises of Fes.

GİRİŞ

Atatürk dönemi Türkiye ve Mısır ilişkilerine dair literatürde çalışmalar var olsa da 'Fes Krizi', çok fazla yazılan ve çizilen bir kriz değildir. Dolayısıyla bu çalışmadaki problemimiz ve çalışmanın önemi, Fes Krizinin Türkiye-Mısır ilişkilerinde çok bahsinin geçmemesi üzerinedir. Bu araştırmanın amacı, "Türkiye - Mısır ilişkilerinde başta Fes Krizi olmak üzere yaşanan krizlerin etkisi nedir?" sorusuna cevap aramaktır. Araştırma, başlıkta da belirtildiği üzere Türkiye- Mısır ilişkilerini Atatürk dönemi ile sınırlı tutarak anlatmaya çalışmaktadır. Genel itibari ile bakıldığında Türk - Arap ilişkileri

* Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, tunahanhazir@gmail.com

özellikle Birinci Dünya Savaşından sonra her zaman tartışma konusu olmuştur. Türkçülük akımı ve Arap milliyetçiliği kavramlarının da etkisiyle sağlıklı bir Türk - Arap ilişkisinden bahsetmek edinilen bilgiler ışığında mümkün görülmemiştir.

Bugün Ortadoğu'da birçok devlet ile ilişkilerimiz tarihsel açıdan diplomatik olarak oturduğu için savaş ihtimalinin zor olduğu görülmektedir. Bunların başında İran İslam Cumhuriyeti yer almaktadır. Tarihsel olarak yaklaşık 300 yıldır ilişkilerimizin olduğu İran ile bugün savaş eşliğinde olma ihtimalimiz oldukça düşüktür. İşte bu noktada tarihsel olarak krizler ve krizlerin aşılması devletlerarasında bir kriz diplomasisi birikimine sebebiyet vermektedir ve oldukça önemlidir. Kurtuluş savaşı mücadelesi ile birlikte Atatürk'e karşı Mısır'da bir sempati beslenmiştir diyebiliriz. Burada inceleyeceğimiz örnek ise Mısır ile olan ilişkilerimizdir. Tarihsel açıdan ilişkilerin ne boyutta olduğunu ve nasıl süregeldiğini bildiğimiz taktide bugünkü ilişkilere de bakış açımız genişleyebilir. İşte bu yüzden özellikle Atatürk dönemi ilişkilere bakmakta fayda görülmektedir.

Burada edindiğimiz bilgiler ışığında bir varsayımda bulunursak eğer; Kurtuluş savaşı ile birlikte iyi başlayan ilişkiler ilerleyen süreçte halifeliğin kaldırılması ve özellikle de fes krizi ile birlikte iyice gerginleşmiştir diyebiliriz. Bu noktada krizlerin aşılması adına özellikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti oldukça hassas davranmış ve iyi bir diplomasi örneği uygulamıştır denilebilir. 1930'ların sonlarına doğru imzalanan Dostluk antlaşması krizlerin nasıl yapıcı bir şekilde çözüldüğünün bir göstergesi olmakla beraber bir diplomasi kültürünün de her ne kadar İran kadar olmasa da tarihsel olarak geliştiğinin göstergesidir.

1. Milli Mücadele Döneminde Türkiye-Mısır İlişkileri

24 Ağustos 1516'da gerçekleşen Mercidabık Savaşı'ndan sonra 22 Ocak 1517'de Ridaniye Savaşı'nda Memluk Devleti yıkılmış ve Mısır, Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir. 19. Yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti, Mısır üzerindeki hâkimiyetini fiili olarak kaybetmiştir. Birinci Dünya Savaşı esnasında, Mısır'da kaybedilen otoritenin yeniden sağlanması için girişimlerde bulunulsa da çabalar yetersiz kalmıştır. Savaş sonunda önce Osmanlı Devleti, Sevr Antlaşması ile ardından Türkiye Cumhuriyeti Lozan Antlaşması ile 5 Kasım 1914'ten itibaren Mısır ve Sudan üzerindeki egemenlik haklarından vazgeçmiştir (Erim, 1953, 562).

Osmanlı Devletine karşı Arapların başlatmış olduğu bağımsızlık mücadelesi esnasında Araplar, Fransa ve İngiltere'den oldukça etkili bir destek almışlardır. Fakat Arapların, Osmanlı Devleti'ne karşı vermiş oldukları mücadele Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra Fransa ve İngiltere'ye karşı yürütülmeye başlamıştır. Arap Dünyası Avrupa'nın etkili güçlerine karşı mücadeleyi sürdürürken aynı zamanda Anadolu'da da Fransa ve İngiltere'ye karşı bir direniş söz konusuydu. Yani Türkler ve Araplar bağımsızlık mücadelelerini Fransa ve İngiltere'ye aynı anda yürütmüşlerdir (Kürkçüoğlu, 1972, 5). Bu gelişmeler çerçevesinde Mısırlı aydınlar Anadolu'daki bağımsızlık mücadelesini yakından takip etmişlerdir. Türkiye'deki bağımsızlık mücadelesi sonucunda elde edilen zaferler Arap coğrafyası tarafından bir rol model olarak görülmüş ve bunu bağımsızlıkları adına verdikleri mücadele için örnek kabul etmişlerdir. Milli Mücadele döneminde Mısır'da yer alan başlıca gazeteler Anadolu'daki mücadelenin gidişatını ve görünümüne dair haberler yapmışlardır.

Özellikle İzmir'in kurtarılmasından sonra Milli Mücadele ve Mustafa Kemal'e karşı oldukça yoğun ilgi olmuştur. Mısır ile bağlantılı birçok dernek ve medya unsurları Mustafa Kemal ve Milli Mücadele ile alakalı oldukça övünç dolu paylaşımlarda bulunmuşlardır. Mısır'dan Türkiye'nin Roma temsilciliğine gönderilen bir başka telgrafta ise Mustafa Kemal Paşa için '*İslam'ın Şampiyonu*' ifadesi kullanılmıştır (Şimşir, 1999, 51- 53). Aynı zamanda Mısır'da yer alan sağlık örgütleri, Türkiye'de yer alan sağlık örgütlerine maddi destek sağlayarak Milli Mücadele'de Türkiye'nin yanında yer aldıklarını ifade etmişlerdir. Böyle bir ortamda Mısır'da tamamen Milli Mücadeleye destek var demek doğru olmaz. Aynı zamanda eleştirel yayınlarda yapılmaktadır. Fakat tüm bunlara rağmen Mısırlı aydınların görüşleri üstün gelmiş ve genel itibarıyla Mısır tarafından olumlu bakış açısı gerçekleşmiştir.

Mısır'daki bağımsızlık yanlılarının Türkiye'deki mücadeleye sempati ile bakmalarının temel nedenleri; Anadolu'da yapılan mücadelenin İngilizlere karşı yürütülmesi ve Türkiye'de kurulan yeni rejimin Arap toprakları üzerinde hak iddia etmemesidir (Akşin, 1991, 207). Bilindiği üzere Lozan Antlaşması'nda Türkiye, Mısır üzerinde herhangi bir hak iddia etmeyeceğini bildirmiştir. Bu söylemler ve gelişmeler Mısır'ın, Türkiye'ye karşı yöneltmiş olduğu söylemlerin aynı kalmasına ve hatta daha da gelişmesine neden olmuştur.

2. Cumhuriyet Dönemi Türkiye – Mısır İlişkilerinde Yaşanılan Krizler

Milli Mücadele döneminde gerçekleşen olumlu ilişkilerden Atatürk liderliğindeki Cumhuriyet döneminde bahsetmek pek mümkün değildir. Aslında henüz Cumhuriyet kurulmadan önce ufak bir olumsuz rüzgârdan bahsetmek mümkündür. 1 Kasım 1922 yılında saltanatın kaldırılması Mısır'ın Milli Mücadeleye olan desteğini zayıflatmıştır diyebiliriz. Hatta bu nedenden dolayı saltanatın kaldırılmasından ötürü yurt dışına çıkacak olan Vahdettin'in Mısır'a gideceği söylentiler arasında yer almıştır. Saltanatın kaldırılmasına tepkiler gelmiş olsa da bu tepkiler sert denebilecek boyutta değildir. Mısır'da bulunan El Ezher Şeyhi, Sultan Vahdettin'i İngilizlere sığındığı için eleştirmiş ve Mustafa Kemal Paşa'yı Müslümanlara örnek olarak göstermiştir (Bardakçı, 1998, 378).

Mısır basınında bu konudaki eleştirilerin sınırlı olmasının üç temel sebebi bulunmaktadır: Birincisi Yunanlılara karşı kazanılan zaferin Mısır kamuoyunda yarattığı sempati, ikincisi Sultan Vahdettin'in İngilizlerle işbirliği yapmış olması ve son olarak da Lozan Barış Konferansı devam ederken Türk tarafını İngiltere karşısında zor durumda bırakmak istememeleridir (Sezer, 2001, 388). Bu gelişmeler ışığında Lozan Konferansı esnasında Türkiye ile Mısır ilişkilerinde bir yakınlaşma daha meydana gelmiştir. Türkiye, Mısır için bulunduğu söylemlerde, Mısır'ın bağımsızlıklarının daima takipçileri olacaklarını bildirerek ikili ilişkilerin daha iyi olması adına önemli adımlar atmıştır. Lozan Barış Antlaşması sonrasında Türkiye'de inkılaplar hızlanmış ve bu durum Mısır tarafından yakından ve oldukça ilgiyle izlenmiştir.

Türkiye'de gerçekleşen cumhuriyetin ilanı Mısır'da uzun süreli tartışmalara neden olmamış ancak, 1924'de halifeliğin kaldırılması Mısır'da büyük yankı ve tepki uyandırmış ve Türkiye-Mısır ilişkilerinin 1926'ya kadar gergin havada geçmesinde ana gündemi oluşturmuştur. Hilafetin kaldırılması sonrasında yoğunlaşan eleştirilerin arkasında Mısırlı aydınların yanı sıra Türkiye'deki yeni rejimin muhalifleri olan ve büyük kısmı Mısır'da bulunan Yüz ellilikler vardır (Yılmaz, 2005, 95- 98). Halifeliğin kaldırılması meselesi Mısır'da hararetli tartışmalara neden olurken, Türk hükümeti ise bunu iç meselelerine bir müdahale olarak görmüş ve bu durumdan rahatsız olduğunu bildirmiştir. İlerleyen dönemlerde ise Mısır'ın Türkiye'deki hilafet yanlılarını destekleyerek bir ayaklanmaya ön ayak olabileceği yönünde düşünceler ortaya atılmıştır. Mısır, Hilafet konusundaki ilk adımı ise 1926'nın Mayıs'ında on üç Müslüman ülkenin temsilcisini Kahire'de bir araya getirerek yapmış olduğu kongrede atmıştır. Doğal olarak kongreye Türkiye'den herhangi bir temsilci gitmemekle beraber zaten Mısır Kralı Fuad'ın amacı kendisini İslam dünyasının halifesi seçtirmek istemesiydi. Halifelik krizi, Türkiye'nin konu üzerinde çok fazla durmaması üzerine yapılan yapıcı açıklamalar neticesinde daha büyük sorunlar yaşanmadan kapanmıştır.

Mısır tarafından Türkiye'deki yenilikçi hareketlerin yakından takip edildiğinden bahsetmiştik. Mısır basını, Türkiye'de yapılan bazı yeniliklerin İslam hukukuna aykırı olduğunu ifade ederek eleştirilerde bulunmuşlardır. Bunlardan bazıları; İsviçre'den alınan medeni kanun çerçevesinde düzenlenen aile ve miras hukuku, 10 Nisan 1928'de devletin dini ile ilgili yapılan düzenleme, Takvimde yapılan reform, Şeri mahkemelerin kaldırılması, tatil günlerindeki değişim ve bugün bile gündemde olan Ayasofya Camii'nin müze olarak adlandırılması (Sezer, 2001, 6-10).

1928 yılında Türkiye'de gerçekleşen harf inkılabına ise Mısır kamuoyundaki tepkiler beklenildiği gibi hiddetli değil sınırlı olmuştur. Haberlerin tümüne bakıldığında hayranlık, şüphecilik, şaşkınlık ve temkinli yaklaşıma kadar pek çok tepki görmek neredeyse mümkündür. Wadi el Nil Gazetesi'nin "zaman bu değişimin doğru mu yanlış mı olduğunu gösterecektir" yorumu Mısır aydınının harf inkılabına nasıl baktığını özetler niteliktedir (Sezer, 2001,7).

Türkiye ve Mısır arasında krizlerden birisi de 1928'de meydana gelmiştir. Mustafa Kemal Paşa, o yıl Mısır Kralı Fuad'ın doğum gününde ve tahta çıkışının yıl dönümünde kutlama telgrafı yollamamış ve Kral Fuad bundan büyük rahatsızlık duymuştur. Kral Fuad buna karşılık cevap olarak Türkiye'nin milli günlerini telgraf ile tebrik etmediği gibi, Kahire'deki Türk Elçiliği'nin düzenlediği törenlere Mısırlı bürokratların katılmasını yasaklamıştır (Özgiray, 2011, 7). Bu duruma ciddi bir kriz olarak bakılamaz lakin diplomatik manada gerilemeye sebep olduğu da aşikârdır. Mısır ile yaşanan bir başka sorun ise, Mısır'da yaşayan Türkleri mağdur eden 'Mısır Milliyet Yasası' idi. Yasaya göre; Mısır vatandaşı olabilmek için hem soy bakımından Mısırlı olmak hem de Mısır'da doğmak gerekmektedir. Bu durum neticesinde Türkiye gerekli girişimlerde bulunmuş fakat herhangi bir sonuca ulaşamamıştır. Türkiye elçisi Muhittin Paşa bu sorun ile ilgili olarak İskenderiye'de tatil yapan Kral Fuad ile görüş

talep etmiştir. Ancak, Kral Fuad'dan randevu almasına rağmen görüştürülmeyen Muhittin Paşa'nın İskenderiye'deki sarayın bekleme salonundan yetkililerin suratına kapıyı çarparak ayrılması yeni bir krize neden olmuştur. Muhittin Paşa'nın bu hareketi Mısır Dışişleri Bakanlığı'nca Türk Hükümeti'ne rapor edilmiş ve Muhittin Paşa'nın özür dilmesi ile bu olay kapanmıştır (Baş, 2015, 46).

Atatürk döneminde Türkiye ve Mısır ilişkilerinde bir başka gerginlik konusu da uyuşturucu üretimi ve ticaretidir. ABD'nin Türkiye'deki afyon üretimini sınırlandırmaya yönelik baskısı başladıktan kısa bir süre sonra ABD'nin teşvikiyle Mısır'dan da bu yönde tepkiler gelmeye başlamıştır (Bulut, 2010, 540). Mısır'a göre Türkiye'deki yasal durum uyuşturucu ticaretini kolaylaştırmakta idi. Mısır, bu konuyu uluslararası arenaya taşıyarak Türkiye'yi Cenevre'de uyuşturucu meselesini görüşmek için toplanan konferansta şikâyet etmiş ve 'El Keşkül' adlı haftalık bir mizah dergisinde yayınlanan bir karikatürde Mustafa Kemal Paşa uyuşturucu satıcısı olarak resmedilmiştir. Türkiye, Mısır Elçisi aracılığı ile resmedilen bu karikatürden ve Mısır'ın sergilediği tavırlardan rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir. Türkiye geçmişte yaşanan krizlerde olduğu gibi bu krizde de yapıcı davranmış ve 1931 yılında gerçekleştirilen Bakanlar Kurulu toplantısında uyuşturucu satış ve ihracına ciddi kısıtlamalar getirerek krize son vermiştir.

Türkiye ve Mısır arasında her zaman kriz üzerinden bir ilişkiden bahsetmek doğru değildir. İlişkilerin yumuşadığı dönemlerden de bahsetmek mümkündür. Özellikle uyuşturucu meselesinin çözümünden sonra Mısır'dan Türkiye'ye oldukça sıcak mesajlar verilmiştir. Mısır nasıl ki Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip ediyor ise Türkiye'de Mısır'daki gelişmeleri yakından takip etmekteydi. Özellikle Kudüs konusunda Mısır ve Türkiye karşılıklı fikir alışverişlerinde bulunarak bölgesel sorunları da birlikte ele aldıkları görülmektedir.

2.1 Fes Krizi

Atatürk Dönemi Türkiye ve Mısır arasındaki krizlerin belki de en etkili denilebilecek kriz kuşkusuz *Fes Krizi* olarak adlandırılan olaydır. Fes krizi beklenmedik bir zamanda yaşanmış ve sesleri uluslararası kamuoyuna kadar uzanmıştır. Yaşanan bu kriz aslında iki ülke arasındaki rejim farklılığını gözler önüne seren en önemli hadiselerden birisidir. Krize ismini veren 'fes' Mısır'da geleneksel bir başlık olarak kullanılırken, Türkiye'de 1925'de yapılan Şapka İnkılabı ile yasaklanmış ve yerine şapka kullanımı getirilmiştir (Yılmaz, 2005, 101). Mustafa Kemal Paşa Şapka Kanunu ile Türk ulusunun medeni ülkeler ile eş değerde olduğunu göstermek istemiştir. Bu bağlamda Nutuk adlı eserinde fesi medeniyet ve yenilik düşmanlığının bir sembolü olarak nitelendirmiştir.

Türkiye ve Mısır ilişkilerinde ciddi bir krize yol açan Fes Krizi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıl dönümü sebebi ile 29 Ekim 1932 yılında Ankara Palas Otel'de, Türkiye'de yer alan yabancı büyükelçi ve bürokratlara verilen eğlencede yaşanan bir olayla patlak vermiştir. Yemekte bulunan İngiliz Büyükelçisi'nin anlatısına göre Mustafa Kemal Paşa kabul töreni esnasında Mısır'ın Ankara Elçisi Hamza Bey ile fes giymesi sebebiyle tartışmış ve elçinin başındaki fesi eliyle vurarak kenara savurmuştur. Mısır Elçisi Hamza Bey yaşanan bu olaydan sonra 29 Ekim resepsiyonundan ayrılmıştır. Olaydan bir gün sonra Türk Dışişleri Bakanı Aras, Mısır Elçisi Hamza Bey'i ziyaret ederek özür dilemiş, ancak yaşanan olay bu özür dilemeye rağmen büyümüş ve Hamza Bey hadiseyi Mısır hükümetine rapor etmiştir. Bunun üzerine Mısır, Türkiye'ye çok sert bir üslubu olmayan bir nota vermiştir. Türkiye'de olayın tekrarlanmayacağını belirterek özür dilemiş ve olay yatışmıştır. Fes, İngilizlere karşı Mısır için direnişin sembolü olarak kullanıldığı bilinmektedir. İki ülke arasında yaşanan gerginliğin hızla yatışmasında, Türk Dışişleri Bakanlığı'nun yoğun, yapıcı ve yatıştırıcı siyaseti ile İngiltere'nin Kahire'deki Yüksek Komiseri Sir Percy Lorine'nin arabuluculuk yapması etkili olmuştur (Şimşir, 1993, 351-361).

Fes olayı yatışmışsa da ilişkilerin hemen normale dönmesi kolay olmamıştır. Fes Olayı sonrası ilişkilerin normalleşmesi için ilk ciddi adım Mustafa Kemal Paşa tarafından atılmış, onun ani bir karar ile 26 Mart 1933'te Mısır Büyükelçiliği'ne giderek Kral Fuad'ın doğum günü münasebetiyle yapılan kutlamaya katılmasıyla Mısır tarafı yumuşamıştır (Özgiray, 2011, 4). 1935 yılına gelindiğinde Mısır'da medya Türkiye ile alakalı olarak övgü dolu yayınlar yapmakta idi. Bu da ilişkilerin yumuşadığının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Özellikle 1935 yılında İtalya'nın Akdeniz coğrafyasını tehdit eden tutumu Mısır ve Türkiye'yi daha da fazla yakınlaştırmıştır. Aynı zamanda Türkiye, Mısır'ın Milletler Cemiyeti'ne üye olabilmesi için sergilediği duruş ilişkilerin iyiye doğru gitmesindeki bir başka faktördür. Kral Fuad'ın ölümü neticesinde Türkiye'den cenaze törenine üst düzey katılım gösterilmiş

olup yeni Kral'ın taç giyme törenine de Elçilik düzeyinde katılım gösterilmiştir. İtalya'nın Akdeniz ile ilgili açıklamalarının iki ülke için de tehdit oluşturduğunu yukarıda değerlendirmiştik. Bu tehditlere ek olarak İtalya'nın Habeşistan'a saldırması iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin hızlanmasına neden olmuştur. Taraflar Ankara'da bir araya gelerek, 7 Nisan 1937'de Dostluk Antlaşması ve Oturma Antlaşması ile Uyruluk Sözleşmesi'ni imzalamıştır (Soysal, 1989, 528). Son olarak; Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938 yılında vefat edişi, Mısır basınında ilk sayfalarda yer almıştır. Satır aralarında sadece Türkiye için değil dünya için büyük bir kaybın olduğu söylenmiştir.

SONUÇ

Türkiye ve Mısır arasındaki ilişkilerin kültürel ve tarihi geçmişi iki ülke arasındaki diplomasiin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Mısır'ın daha öncesinden Türk yönetimlerini tanıyan olması Mısır için oldukça büyük bir avantajdır. Osmanlı Devleti'nin çöküşü ve Mısır'dan fiili olarak çekilmesinin ardından Mısır'ın artan jeopolitik önemi oldukça dikkat çekicidir. Milli Mücadele döneminde Mısır'ın Anadolu'daki direnişe desteğini görmekteyiz. Ne var ki ortak düşman algısı bu destekte önemli bir faktör olmuştur. Direnişin zaferle sonuçlanmasının ardından yeni kurulacak devletin lideri Mustafa Kemal Paşa hakkında oldukça yoğun bilgiler Mısır medyasında yer almıştır. Örnek bir Müslüman olarak tasvir edilen Mustafa Kemal Paşa devletin kuruluşundan sonra alınan kararlar neticesinde Mısır medyasında taşlanmıştır. Özellikle halifelik makamının kaldırılması Mısır tarafından oldukça tepki ile karşılanmıştır. Laiklik ilkesini benimsemekte zorlanan Mısır, Türkiye ile fikrîsel çatışmalarda bulunmuştur. Peşi sıra ardına devam eden krizlerin en büyüğü ise ve makalemizin ana başlığını oluşturan olay Fes Krizidir. Fes aynı zamanda belirli bir dönem için 'Püsküllü Bela' olarak nitelendirilmiştir. Mısır için önemli bir sembol olan Fes, Mustafa Kemal'in çıkışı ile bir krize neden olmuş fakat İngiltere'nin de göstermiş olduğu arabuluculuk ile kriz aşılmıştır. Atatürk Dönemi ilişkilerde genel itibari ile aksiyonlu bir ilişkiden söz etmiş olsak da bu tür krizler iyi değerlendirildiğinde ileriye dönük olarak ülkeler adına fayda sağlamaktadır. Nedeni ise; ileride meydana gelebilecek krizler karşısında iki ülkenin tecrübe ve bağımsızlık kazanmasının sonucu olarak krizler daha sakin ve diplomatik bir şekilde aşılabilecektir. Aynı durum örnek verilecek olursa Türkiye - İran ilişkilerinde de meydana gelmiş ve iki devlet arasında bir devlet geleneği haline gelen diplomasiiden söz etmek mümkün hale gelmiştir. Mısır ile Türkiye, Atatürk döneminde yaşanan bu krizler neticesinde göstermiş oldukları reaksiyonlar üzerinden sağlam dostluk temellerine adım atmışlardır. Bunun en büyük göstergesi ise 1937 yılında imzalanan Dostluk Antlaşmasıdır. Her ne kadar rejim farklılıkları da olsa geçmişten gelen kültür ve dil aşinalığı iki ülkeyi birbirine yakınlaştıran sebeplerden birisidir. Mısır Krallarının adına bakıldığında ve sarayda konuşulan dilin Türkçe olduğunu gördüğümüzde bunu daha iyi anlamamız mümkündür. Sonuç olarak diyebiliriz ki Atatürk Dönemi Türkiye ve Mısır ilişkilerinde oldukça güçlü bir etki bırakmış ve günümüzde meydana gelebilmesi muhtemel krizler adına bir çözüm örneklemini sunmuştur.

KAYNAKÇA

- Akşin, Abülâhat (1991). *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*. Ankara: Türk Tarih Kurum Yayınları.
- Bardakçı, Murat (1998). *Şahbaba, Osmanlı'nın Son Hükümdarı VI. Mehmet Vahdettin'in Hayatı, Hatıraları ve Özel Mektupları*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Baş, Arda (2015). Atatürk Dönemi Türkiye-Mısır İlişkileri ve Günümüze Etkileri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 31(92), 32-75.
- Bulut, Semih (2010). Atatürk Dönemi Türkiye-Mısır İlişkileri (1926-1938). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 26(78).
- Erim, Nihat (1953). *Devletler Arası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kürkçüoğlu, Ömer (1972). *Türkiye'nin Arap Ortadoğu'suna Karşı Politikası 1945-1970*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Özgiray, Ahmet (1996). Türkiye Mısır Siyasi İlişkileri (1920-1938). *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 11(1), 1-7.
- Sezer, Ayten (2001). Mısır Basınında Atatürk ve İnkılapları" (Richard Hattamer'dan Çeviri). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 16(50), 386-408.
- Soysal, İsmail (1989). *Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şimşir, Bilal N. (1993). *Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şimşir, Bilal N. (1999). *Doğunun Kahrmanı Atatürk*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yılmaz, Mehmet Serhat (Güz 2005). Türkiye'deki Şapka ve Kıyafet İnkılabının Mısır Kamuoyunda Yansımaları (1925-1933). *Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 91-103.